

Ik ben Marianne Thilmany-Nickels uit Kaundorf . Ik ben op 19.01.1949 in Wiltz geboren. Als kind woonde ik in Kaundorf en daar woon ik nog steeds. Mijn vader was Jos Nickels. Hij is in 1911 geboren in Kaundorf in het huis waar ik nu woon. Zijn ouders waren daar net naartoe verhuisd. Zijn familie kwam oorspronkelijk uit Bavigne. Mijn moeder was Nathalie Jans. Zij kwam ook uit Kaundorf waar ze in 1908 was geboren.

Ik heb eigenlijk geen broers of zussen, hoewel ik het tweede kind ben. Mijn zus stierf echter ongeveer één jaar voor ik geboren ben. Ze was maar een paar maanden oud. Helaas waren er toen nog geen medicijnen voor baby's met een ernstige verkoudheid. Ik ben dus eigenlijk enig kind, maar zo ben ik niet opgegroeid. omdat mijn ouders altijd pleegkinderen hadden. Ook al toen mijn zusje werd geboren. Toen namen ze een meisje uit Parijs in huis. En dat ging in de loop der jaren zo door. Ik had dus een oudere zus, Claudie, die uit Parijs kwam, en een jongere zus, Astrid, die uit Amnéville kwam. Zij brachten een deel van hun jeugd bij ons door. Mijn neef Leo Nickels, wiens moeder in 1952 was overleden, woonde ook een jaar bij ons. In de zomervakanties kwamen ze steeds weer bij ons logeren. Ik groeide dus niet echt op als enig kind. Er was altijd veel te doen bij ons thuis.

Welke jeugtherinneringen heeft u aan de tijd vóór het stuwmeer?

Er waren veel kinderen, die vaak op straat speelden. Ik was altijd de kleinste en de anderen lachten me vaak uit. Ik moest er mee leren leven en het maakte me sterk. We gingen veel wandelen. In Kaundorf is er de "Runtschelt", vanwaar je toen een prachtig uitzicht had over het Sauerdal. We speelden daar veel. Ik was toen ongeveer 3-4 jaar oud. Maar ik liep ook met onze buurvrouw naar de Gefachmühle, waar zij vandaan kwam. Zij verhuisde in 1947 toen haar man overleed. De molen werd toen verhuurd en soms ging ze het dal in om alles te controleren. Ze nam ons vaak mee en dat vonden we geweldig. Het was indrukwekkend om dat alleenstaande huis te zien liggen. Ik vond het erg mooi en fascinerend. En de weg ernaartoe, langs de rotsen, was ook prachtig. Ze kon ook heel goed met kinderen omgaan. Als we moe waren op de terugweg, vond ze op de een of andere manier snoepjes of chocolade onderweg. Het konijn had dat daar neergelegd. We hebben veel plezier met haar gehad.

De Gefachmühle stond al in 1824 in het kadaster geregistreerd als meelmolen. Maar tot 1940 was het slechts een meelfabriek, daarna werd het een korenmolen die veevoer produceerde. Dit bleef zo tot 1947, toen de eigenaar overleed.

Hoe hebt u de bouwwerkzaamheden en de overstromingen van het Sauerdal in de jaren 1950 persoonlijk ervaren?

Het was niet wat u zich zou kunnen voorstellen. Er was sprake van dat mensen hun huizen moesten verlaten en hun land moesten opgeven, maar over het algemeen was de stemming positief. De mensen wisten niet precies wat ze te wachten stond. Maar er waren geen protesten. Ik heb daar tenminste niets van gemerkt. Ik neem aan dat deze landbouwgrond niet veel waard was. Veel ervan lag tegen de rotsen. wat niet makkelijk was om te bewerken. Langzamerhand kwamen er tractoren en daarmee kon je deze akkers niet meer bewerken. Voor zover ik weet, werden er goede prijzen voor betaald. De mensen hadden het geld na de oorlog hard nodig. Onze regio had immers veel geleden tijdens de Slag om de Ardennen. Veel schade was niet gedekt door de vergoeding voor oorlogsschade ,zodat deze huizen beetje bij beetje gerepareerd moesten worden. De mensen hadden daar geld voor nodig, waardoor het allemaal wat gemakkelijker voor hen werd. Voor degenen die hun huizen verloren, zoals de molens die nog in bedrijf waren of de drie huizen in Lultzhausen, was het natuurlijk een grotere klap. Onze buurvrouw vond het ook jammer dat ze de molen verloor, maar omdat ze er niet meer in woonde, vond ze het niet zo erg. Er moet ook goed voor betaald zijn, want ze kon zich daarna meer veroorloven dan voorheen. Ze leefde haar hele leven van de rente van het kapitaal dat ze toen ontving. Zo kon ze zich vlees en brood enz. veroorloven, want pensioenen bestonden toen nog niet. Een molenaarsvrouw had geen pensioen. Ze had alleen een klein inkomen van het verpachte land, maar meer niet.

De mensen wisten niet wat hen te wachten stond. Lange tijd konden ze het ook niet geloven. Trouw aan het motto: "Laat ze maar werken...". Er werd absoluut een beetje gelogen. Er werd de mensen verteld dat er elektriciteit opgewekt zou worden en dat de elektriciteitsprijs daardoor zou dalen, of dat de spoorwegen geëlektrificeerd konden worden, enz. Er zijn altijd politieke leugens geweest. De voordelen worden benadrukt en de nadelen onder het tapijt geveegd. Destijds zei niemand dat het een waterreservoir zou worden. Dat was toen niet belangrijk voor de mensen. Iedereen had zijn eigen put en zijn eigen pomp. Waarom zou je dan een waterreservoir bouwen? Er waren toen nog geen waterleidingen in de dorpen hier. Dat kwam pas in 1959.

De eerste bouwwerkzaamheden begonnen in 1953. Dit was de tunnel in Esch-sur-Sûre, die in de berg onder het kasteel werd gegraven. Dit werd gedaan met hamer en houweel, omdat er geen machines gebruikt mochten worden vanwege het instortingsgevaar. Men wilde het kasteel niet beschadigen. De tunnel was rond 1955 klaar. Ik kan me een prachtig familie-uitje herinneren, dat me is bijgebleven omdat ons leven na 1956 moeilijker werd .omdat mijn vader een ongeluk kreeg en mijn moeder stierf bij een ongeluk. Dat was een keerpunt in mijn leven. Het moet dus in de zomer van 1955 zijn geweest, want Claudie en Astrid en haar kleine zusje waren er ook. We gingen dus op reis, wat niet gemakkelijk was omdat we geen auto hadden. Maar we hadden een trekker met een laadruimte en twee zijstoelen. We zaten er met z'n vijven op, wat tegenwoordig als onverantwoordelijk zou worden beschouwd, maar zo was het en niemand raakte gewond. Natuurlijk namen we niet de huidige weg van Kaundorf naar Esch-sur-Sûre, omdat die toen nog niet bestond, maar reden we naar de molen en namen we het pad door het dal langs de andere molens en langs de Sauer. Onderweg hebben we zelfs in de rivier gespeeld. Maar we kwamen maar tot aan de bouwplaats van de stuwdam met de trekker. De voorbereidende werkzaamheden waren daar al begonnen, maar je kon nog niet veel zien. Vanaf daar konden we niet verder en moesten we de rest van de weg lopen. Het was interessant om deze tunnel te zien. Esch-sur-Sûre was toen een klein stadje met veel winkels. Voor ons uit een dorp met alleen maar een kruidenierswinkel en drie kroegen, was het iets bijzonders. Het was een erg leuke dag.

Dat was dus in 1955. Mijn moeder stierf in 1956 en ons leven veranderde compleet. Mijn vader had in juni al verschillende vingers verloren door een arbeidsongeval met een cirkelzaag. Dat was heel erg voor ons. Voor zijn ongeluk had mijn vader voor een levensmiddelengroothandel in Wiltz gewerkt. Hij stopte daar met werken en vroeg zijn pensioen aan. Hij probeerde zijn boerderij zo goed mogelijk te runnen. Als we 's avonds somber waren, gingen we naar "Runtschelt", dat iets hoger ligt dan de bunker, We keken naar beneden in het dal. Vanaf daar kon je zien hoe de hele omgeving geleidelijk veranderde. De brug werd aan de andere kant gebouwd, er vond ontbossing plaats, wat ook een enorme impact op de natuur had. Toen het stuwmeer in 1959 gevuld werd en het waterpeil geleidelijk steeg, was dat natuurlijk heel indrukwekkend. Daar waren we getuige van. We liepen vaak naar beneden. Aanvankelijk tot aan de molen. Net als de andere molens werd deze vrij laat afgebroken. Er werd altijd gezegd dat de molens in Insborn en Liefrange nog bewoond waren toen de sluizen voor het eerst gesloten werden. Toen was er een verschrikkelijk onweer begin mei. Ik kan het me nog goed herinneren omdat de heuvel achter ons huis naar beneden was gegleden. Er wordt vandaag de dag nog steeds gezegd dat de bewoners van de molen een vreselijke nacht hadden omdat ze bang waren dat hun huizen onder water zouden lopen. Ze hadden hun lesje geleerd en de sluizen werden weer opengezet. Daarna steeg het waterpeil langzaam, maar gestaag. Ten eerste om de stabiliteit van de muur onder controle te houden, maar ook dat de molens ontruimd en stilgelegd konden worden. Het gewenste waterpeil werd vervolgens in mei 1960 bereikt. Het duurde dus allemaal wat langer. Na de sloop van de molen van onze buren ben ik er niet meer geweest. Mijn vader was op de laatste dag nog bij haar, maar ik was er niet bij omdat ik waarschijnlijk ziek was. Ze heeft dus toch nog afscheid kunnen nemen van haar molen. Maar het is mogelijk dat deze sloop eerder plaatsvond dan de andere.

Welke invloed had het stuwmeerproject op het dorp Kaundorf?

Het leven veranderde. Met het stuwmeer begon een nieuw leven. Vreemden kwamen naar de dorpen, wat tot dan toe niet het geval was geweest. Er was al eerder toerisme geweest in het dal. Er werd altijd gezegd dat onze buurvrouw en haar man goede relaties hadden met veel welgestelde burgers uit de hoofdstad, omdat die als toeristen naar hen toe kwamen. Het is moeilijk voor te stellen dat er in de jaren 1930 al toerisme in het dal was. Dit is geen nieuw fenomeen uit de tijd nadat het stuwmeer was aangelegd. Er waren daar al weekendhuizen. Daar komt het verhaal van de kerk in het stuwmeer vandaan. Er was een weekendhuis met een ovaal terras dat op pilaren stond. Toen het huis werd afgebroken, vielen de pilaren om en bleven naast de terrasplaat liggen waar ze nu nog steeds liggen. Voor duikers lijkt dit op de resten van een kerk. Hier komt de legende van de kerk in het stuwmeer vandaan. Nadat het stuwmeer was aangelegd, kwamen er geleidelijk aan steeds meer toeristen. Belgen, Nederlanders met hun tenten, die ook naar de kroegen kwamen. Het leven veranderde, vooral voor de jongeren. De meisjes waren natuurlijk geïnteresseerd in de jongens die plotseling opdoken. Maar ik had toen nog niet de juiste leeftijd. Geleidelijk aan werden er ook bouwpercelen verkocht. Voor de verkopers, allemaal kleine boeren, was dit soms nodig om rond te komen. In het begin werd dit niet gewaardeerd en er kwam al snel een einde aan. Al snel werd de 1^e zone ingevoerd en omstreeks 1968-1969 was er voor het eerst sprake van een natuurpark. En toen kwam de bouw helemaal tot stilstand. Iedereen die eerder iets gekocht had, had geluk gehad. Er kwamen steeds meer mensen naar de dorpen en langzamerhand kwamen de huizen leeg te staan. De jongeren trokken weg, wat weer slecht was voor de dorpen. De mensen van buitenaf konden hogere prijzen betalen voor een boerderij dan de dorpsbewoners. De huizen in de dorpen werden dus effectief verkocht aan inwoners uit de hoofdstad of het zuiden. Ze gebruikten de huizen als weekendhuisjes en namen niet deel aan het dorpsleven. Er werden echter ook veel huizen verkocht aan mensen die goed in het dorp geïntegreerd zijn. Ze schoven aan bij de stamgasten of werden lid van de clubs. Er zijn altijd beide categorieën. Sommigen gaan deel uitmaken van het dorp, anderen komen alleen thuis om te slapen. Dat gebeurt overal. Vanaf 1970 werden er vakantiewoningen gebouwd, zelfs in de boerderijen. En vanaf dat moment kwamen er meer buitenlanders. Natuurlijk waren er ook veel vakantiegangers uit Luxemburg. We hadden al heel vroeg vakantiewoningen. Mijn vader was vroeg met pensioen gegaan en had niet zo'n hoog invaliditeitspensioen. Ondertussen was hij hertrouwd en wilde een extra inkomen. Je kon toen geen gezin onderhouden van een kleine boerderij. Dus veranderde hij gebouwen om in vakantiewoningen. Zo kon hij zijn tweede gezin een fatsoenlijk inkomen bieden. Ik trouwde in 1969 en in 1970 begonnen mijn man en ik ook met het verbouwen van de schuur tot een vakantiewoning. Het was snel klaar - we waren nog jong en konden een handje helpen - en vanaf 1971 konden we het verhuren. We hadden in totaal 6 vakantiewoningen in de familie. Dat betekende dat we veel vreemden om ons heen hadden. Er waren gezinnen die tientallen jaren terug bleven komen. Gisteren nog had ik contact met mensen die 20 jaar geleden voor het eerst in Kaundorf waren geweest. Nu komen ze naar Nothum omdat er bijna geen vakantiewoningen meer zijn in Kaundorf. Mijn zus heeft nog twee vakantiewoningen waar gasten komen die vroeger bij ons kwamen. Nu komen de kinderen of kleinkinderen. Er zijn leuke contacten ontstaan. Dit heeft ook het leven in het dorp beïnvloed. Er is zelfs een toeristenvereniging opgericht. De lokale vereniging was eigenlijk niet opgericht voor de toeristen. Ik heb er zelf veel gewerkt, en voor elk project dat ze erdoor wilden drukken, moesten ze argumenten aandragen, die niets met toerisme te maken hadden. Een vereniging alleen voor het toerisme zou niet gewerkt hebben, ook al had het hele dorp en de hele regio er baat bij. Dat is vandaag de dag nog steeds het geval. Zoals ik al zei, het leven is veranderd. Het stuwmeer heeft echter niet veel banen gecreëerd. Behalve natuurlijk in de tijd dat de dam werd gebouwd. Toen werkten er ook veel mensen uit de dorpen op de bouwplaats. Maar dat was maar tijdelijk. Het moest heel snel gebeuren. Ze waren maar twee jaar bezig met het bouwen van de stuwdam. Het ging dag en nacht door en daarom hadden ze zoveel arbeiders nodig, van wie velen uit de omliggende dorpen kwamen waar ze geen werk hadden en alleen hier en daar als dagloners werkten. Op de bouwplaats van de dam kregen ze dan de kans op een baan voor langere tijd. Afgezien daarvan was het stuwmeer ook niet erg bevorderlijk voor de handel en dergelijke. De kroegen liepen misschien iets beter, maar van de drie kroegen bleef

er uiteindelijk één over . De andere verdwenen geleidelijk. De hotelindustrie is momenteel ook niet erg goed ontwikkeld, hoewel we fatsoenlijke hotels en restaurants nodig hebben. Maar daar zijn er helaas steeds minder van.

Welke invloed had het stuwmeerproject op u persoonlijk?

Zodra we getrouwd waren ,mijn man was toen 24 en ik 21, omdat ik nooit wilde trouwen voordat ik meerderjarig was, hoewel ik eigenlijk van de ene afhankelijkheid in de andere viel - begonnen we met de bouw van de vakantiewoning en waren we dus eigenlijk altijd al betrokken bij het toerisme. In het begin was het best leuk. De gasten arriveerden meestal op zaterdag en je moest ze 's avonds inschrijven. Als mijn man , die toen nog jong was, de gasten ontving zeiden ze dat ze liever met zijn vader wilden praten. Ze geloofden niet dat wij de eigenaars waren. Dat gebeurde heel vaak. Maar we waren jong. We waren altijd betrokken bij het toeristenbureau. Toen mijn kinderen wat ouder waren, werkte ik in het hoogseizoen als kamermeisje in een hotel. Helaas werd het hotel in kwestie een doorn in het oog. In die tijd was het echter een prachtig en bloeiend hotel. Het was altijd volgeboekt en bood plaats aan enorme aantallen gasten. Het is een schande wat het geworden is. Blijkbaar wordt het op een gegeven moment gesloopt als er een rotonde wordt aangelegd. De toeristenvereniging werd eind jaren 60 opgericht om de oude kerk te kopen. Er werden echter ook pogingen gedaan om actief te zijn in het toerisme, maar dat moest altijd onder het mom van voordelen voor de bewoners. Toerisme mocht nooit centraal staan. Mijn vader was altijd erg betrokken bij het dorp, bijvoorbeeld bij de brandweer. Het logische gevolg was dat hij ook lid was van de toeristenvereniging. Hij was dan ook 10-15 jaar voorzitter. We deden ook veel werk achter de schermen. Toen het idee van een natuurpark opkwam, had ik toevallig contact met de Mouvement écologique. Zij waren op zoek naar een mogelijkheid om rondleidingen rond het stuwmeer aan te bieden. Dit leidde tot het eerste evenement, dat plaatsvond onder de vlag van de oprichting van een natuurpark, dat toen SYCOPAN was of werd. Het heette "Op het spoor van cultuur en natuur in Kaundorf". Het was een geweldig evenement dat cultuur en natuur uit en rond Kaundorf samenbracht. Er waren avondwandelingen en dergelijke. Er werd veel gewerkt en geëxperimenteerd op dit gebied. Op Hemelvaartsdag was er altijd een wandeling met 100 tot 200 deelnemers, waarbij aardappelsoep werd geserveerd. Vrijwel het hele dorp was bij de organisatie betrokken. Het ging ongeveer tien jaar goed en toen begon het aantal deelnemers te dalen. Op dit moment is het ook moeilijk om zulke dingen te organiseren. Maar dit zijn allemaal dingen die zijn ontstaan door de aanleg van het stuwmeer. Maar het stuwmeer heeft ook moeilijkheden met zich meegebracht. Het is het drinkwaterreservoir en je kunt hier niet zomaar doen wat je wilt. Er zijn altijd veel beperkingen geweest. Elke medaille heeft twee kanten. Er zijn positieve en negatieve dingen.

Het stuwmeer werd in 1991 geleegd. Bent u dat gaan bekijken?

In 1991 gingen we er vaak heen met de kinderen. We waren er in het eerste weekend toen alles nog vol ijs lag. Je kon duidelijk de resten van de molens zien. Het was ook indrukwekkend om te zien hoe de natuur reageert. Ze mag dan kwetsbaar zijn, maar ze is ook veerkrachtig. Toen het leeg was, in januari of februari, zag het eruit als een maanlandschap. Een paar maanden later, in mei of juni, was alles groen. Zo snel groeide alles. Tijdens de zomermaanden waren er veel bloemen in het Sauerdal. We namen een paar foto's bij de Rommwiss. Dat moet in september zijn geweest, want je kunt de herfstkleuren al zien. Het moest allemaal gemaaid worden omdat de sluizen vanaf november weer gesloten waren. Maar dit laat zien hoe veerkrachtig de natuur is. Het zaadje dat daar in de grond zat, ontkiemde bij de eerste zonnestralen. Erg indrukwekkend. Iedereen maakte zich zorgen over het toerisme toen het stuwmeer werd geleegd. Maar het tegenovergestelde gebeurde. Het was een geweldig jaar omdat iedereen wilde komen kijken. Het is iets speciaals om door zo'n landschap te lopen en de overblijfselen van de huizen te zien. Natuurlijk moest je oppassen dat je niet van het pad afdwaalde, anders was je in de modder weggezakt. Dat had gevaarlijk kunnen zijn. De modder is nu 1-2 meter diep en misschien nog wel dieper, want dat was meer dan 20 jaar geleden.

Welke gedachten komen nu bij u op als u aan het stuwmeer denkt?

Ik breng veel tijd door op het stuwmeer omdat ik op de solarboot werk. Dus ik kan de ontwikkeling ervan zien. Mensen klagen vaak dat bezoekers zoveel vuil achterlaten en alles verpesten. Maar we moeten eens gaan nadenken over wat we na bijna 60 jaar zouden kunnen doen om de energie van de toeristen in een andere richting te sturen dan alleen maar naar luide muziek uit luidsprekers te luisteren en op de verkeerde plaatsen vuurtjes te stoken. Ik hoop bijvoorbeeld dat de geplande brug er echt komt. De brug is niet schadelijk voor het drinkwater en is een extra attractie voor de bezoekers van het stuwmeer. Als er bijvoorbeeld ergens een paar touwen zouden worden opgehangen, zodat mensen in het water kunnen springen zonder een rots te raken, zou dit het stuwmeer of het drinkwater niet schaden en zou de energie van jongeren in de juiste banen worden geleid. Dit soort kleine dingen, zoals een minigolfbaan of een jeu de boules baan, zouden helpen om bezoekers te vermaken en te voorkomen dat ze stennis schoppen. Je kunt niet altijd zomaar verboden opleggen, dat helpt niet. Er zijn nog steeds veel positieve aspecten aan het stuwmeer, en die moeten benadrukt worden. Niet altijd alleen de negatieve. We hebben het stuwmeer en moeten ermee leven en dat doen we graag. Het was een ingreep in de natuur, het werd een andere natuur, een ander landschap. De natuur voordat het stuwmeer aangelegd werd, was prachtig en het was een mooie tijd, maar die tijd is voorbij, maar met het stuwmeer is het ook prachtig. Als ik zelf op vakantie ben en weer thuiskom, ben ik altijd blij als ik de paar meter van mijn huis naar het uitkijkpunt kan lopen en naar het stuwmeer kan kijken. Dan heb je altijd een beetje het gevoel dat je ook op vakantie bent. Een tochtje met de solarboot is voor mij ook als een vakantiedag.